

پوخته‌ی رینووس

Kurdish Orthography:
A Short Introduction

ئاماده‌کردن:

دیاکو هاشمی،

رینوینکاری زمان له وەرگیپران

له‌سه‌ر بنه‌مای بپیاره‌کانی ئەکادیمیای کوردی،
کوردئایتیگرووپ، زانستپه‌روه‌رانی کورد، چاوگ و
فه‌رمانگه‌ی ئایتیی کوردستان و
به‌راورد له‌گه‌ڵ زمانه‌کانی تر

وه‌شانی ۱

2021-09-25

نووزهن: 2021-10-10

پیشکەشه به مامۆستایان، خویندکاران،
فیرخوازن و پاژه‌کارانی زمانی کوردی

پیشه کی

پینووس واته یاسا و ریسای چۆنیتی نووسینی وشه و کار له دۆخی جۆربه جۆری وهک تاک، لیکدراو، دارپژراو، چاوگ و گهردان. پینووس ههروهها له شیوهی بهکارهینانی ئامراز و گیرهک دهویت.

زمان بهردهوام له گۆراندایه و ئەم گۆراندانهش زیاتر له رووی تهکنۆلۆژیا و ئایتیهوه روو دهن. زمان دهییت له گهه ئایتیدا بگونجیتریت و دهییت بۆ کاری بنکه دراوهی و دیجیتال ئاماده بکریت.

پینووس بابهتیکی زمانهوانی یان ریزمانی رهههق نییه تا خال به خال بهو پیوهراوه ریک بخریت، به لکوو بهشیکی هه ره زۆری ریکهوتنه. بهشیکی له کۆنهوه سهراچاوهی گرتوه و بهشیکی نویه. زمان بهردهوام گۆرانکاری به سهردا دیت، هه ره بویه دهییت ههول بدهین رینووسه که مان له گهه ئه و گۆرانکاریانه دا بگونجین.

جاران به دهست دهنوسرا، گرنگ نه بوو بۆشایی نیوان پینهکان و نیشانهکان که م یان زۆر بن، که سیش بیرى لى نه ده کردهوه، به لام ئیسته دانان یان دانه نانی بۆشاییه که کار دهکاته سه ره زۆر شت.

مالپه رهکانی دنیا به کرتیهه که له زمانیکه وه وهرده گیردینه وه سه ره زمانیکی تر، به کرتیهه که دهق و دهنگ دهگۆردین بۆ یه کتر، به کرتیهه که دهقیکی دوورودریژت به دهنگ بۆ دهخوینریته وه. هه موو ئەمانه پیوستیان به رینووسیکی یه که دهست و بنه مایه که به وردی بیرى لى کرایته وه. دهییت بیر له وه بکریته وه که زمانه که له داها تودا بتوانیت بۆ زۆر پرۆژهی ئایتی به کار بهینریت. زمان به خوگونجاندن له گهه ئایتی زیاتر دهتوانیت گه شه بستینیت. دهییت پرس به شاره زایانی بواری ئایتی بکریت و پای ئەوان له بهرچاو بگریت.

پینووس له هه موو زمانیکدا کیشهی ههیه و هیهچ زمانیکی دنیا نییه که پینووسه کهی مشتومری له سه ره نهییت. ئەوهی زیاتر کۆمپیوتهر به کار بهینیت باشتر دهزانیت که پینووس چهنده وردبینی دهویت. گرنگ ئەوهیه بۆ یه کلاکردنه وهی پینووس ئاگاداری ئایتی و کوردی بین و هه میشه ئەوه له بهرچاو بگرین.

ئەم رینووسه له سه ره بنه مای بریارهکانی “ئەکادیمیای کوردی”، “زانستپه رهوانی کورد”، “کورد ئایتیگرووپ”، “چاوگ”، “هه مانگه ی ئایتی کوردستان” ئاماده کراوه.

ئامانجی ئەم رینووسه ئەوهیه بتوانیت ئاسانکاری بکات تا له رینووسیکی بییه له نزیکتر ببینه وه و ههروهها بکریته بنه ما بۆ پرۆژهی وه رگیرانی مه کینه یی و پرۆگرامی چیکردنی هه له گری دیجیتالی.

ئەلفبى

ئ - ا - ب - پ - ت - ج - چ - ح - خ - د - ر - ر - ز - ژ - س - ش - ع - غ - ف - ف - ق - ك - گ - ل - ل - م - ن - ه - ه - و - و - و - ي - ي - ئ .

پروونكردنه وه:

پيته كان: ۳۴ پيت.

بزوينه كان: ۸ دنگ، ۷ پيت + ۱ بزۆكه (ا) كه پيتى بۆ دانه نراوه.
دوو پيتى (و، ي) هه م ئه ركى بزوين و هه ميش ئه ركى نه بزوين ده گيرن.

له زمانى كورديدا، وشه ي ليكدراو، له پله ي يه كه مدا، به بى هيچ ناوبه نديك پيكه وه ده لكيتريت.
ئه گه ر نه كرا، ئه و كاته ناوبه ند به كار ده هيتين. هه روه ها، له هه موو زمانه كانى دنيا دا چونكه
وشه ي (Alphabet) پيكه وه لكيتراوه، ئيمه ش هه ر دهنوسين: (ئەلفبى)، نه ك "ئەلفوبى" يان
"ئەلف بى".

هه مزه (ئ):

له م دۆخانه دا هه مزه ده سپينه وه:

خۆراوا، رۆژاوا، مالاوايى

(نهك: خۆرئاوا، رۆژئاوا، مالاوايى)

پروونكردنه وه:

هه مزه (ئ) له سه ره تاى وشه ي بزويندار و زۆر جاريش له سه ره تاى برگه ي بزوينداردا
دهنوسريت، وهك (ئاو)، (دهرزيئاژن)، به لام له وشه ي ليكدراوى وهك ئه مانه دا ده يقرتينين
چونكه هيچ له واتاكه ناگوريت:

گول + ئاو = گولاو (نهك: گولئاو)

خۆر + ئاو = خۆراوا (نهك: خۆرئاوا)

دهنوسين: گۆشتاو، گولاو، ماستاو، رۆژاوا، مالاوايى.

نهك: گۆشتتاو، گولئاو، ماستتاو، رۆژئاو، مالئاوایی.

ئاوارته (پریزپهر، له یاسابه دهر):

۱. لیوئال

ناکریت همزه له وشه ی (لیوئال) دا بقرتینین چونکه قورساییی بزوینه که دهکه ویتته سهر "ئ" و "ا" و بهبی همزه و تاکه تیک دهچیت، وهک ئه وهیه بلیی (لی و آل)، که ئه ویش هه له یه.

۲. قورئان:

ههر وهها ناکریت همزه له وشه ی (قورئان) دا بسرینه وه، چونکه و تاکه ی تیک دهچیت.

همزه له کۆتاییدا (ئ/ء)

زۆبه ی پیتته کان شیوازی دهستپیک و کۆتاییان جیاوازن وهک: (ی/ی: یاری). همزه له مان شیوه دهستپیک و کۆتاییی هه یه: (ئ/ء). همزه له راستیدا نیشانه یه که تایبته به زمانی عهره بی، له کاتی پیویستدا به کاری دههینین، ههر وهک له سه ره وه باس کرا، هه تا بکریت دهیقرتینین. جاری وایه کۆتاییه که سه ی له شیعریکی کلاسیکی کوردیدا به کار هیتراره، ناچارین ههر به و شیوه یه به کاری بهینین:

ئه وو هه ل و ئاخری دونیا وه کوو دهندان و له بت

تاجیری پرووی جیهان لوئو و مهرجانی نییه

سالم

۳

پیتی (ر):

(ر) له سه ره تا، ناوه راست و کۆتاییی وشه دا وهک خۆی ده نووسریت:

راز، گرکان، گر

پروونکردنه وه:

۱. (ر) و (ر) دوو فۆنیمی جیاوازن و له سیسته می یونیکۆدا دوو کۆدی جیاوازیان هه یه.

۲. له ته خته کلیلی کوردیدا دوگمه ی جیاوازیان هه یه، سه یر ده بیت به دوگمه ی (ر) ی ساده

بینووسین به لام به (ر) ی گر بیخوینینه وه.

پیتی (ک):

(ک) به بی نشانده نووسریت:

خاک، چه ک، پاک

(نه ک: خاک، چه ک، پاک)

روونکردنه وه:

پیویسته له نیوان دوو پیتی (ک و ک) که = (K) یه ک بژاره بمینیتته وه، ئەمه له زمانه کانی عه ره بی و فارسبیشدا له بواری ئایتیدا هه ر کیشسه سازه.

کورد له کۆنه وه نیشانه کانی سه ره (فتحه)، بۆره (ضمه)، ژیره (کسره) ی له ئەلفیبی کوردیدا لابر دووه، هه روه ها پیتی (ک) له سه ره تا و ناوه راستیشدا هه ر به (ک) ده نووسریت، که وا بیت له کۆتایی وشه دا ئیتر (ک) به کار ناهین و به س (ک) ده نوسین و خۆمان یه کلایی ده که ینه وه. ئەمه بریاری (کورد ئایتیگروپ) ه که فۆنت و ته خته کللی یونیکۆدی کوردییان دروست کردوه و بریاره که ش پالپشتی فه رمانگه ی ئایتی و ئەکادیمیاشی له پشته.

هه لبه ت نووسینی ئەمه به کۆمپیوتەر و به شیوه ی دیجیتالی زیاتر پیوه ندی به جۆری فۆنت و دوگمه ی ته خته کلله وه هه یه.

گرنگیشه کاتیک به ده ست ده نووسین هه رگیز (ک) به کار نه هین و پاساویشی بۆ نه هیننه وه که گوايه ئەم کوردییه و ئەوی تر ناکوردییه، ئەم جوانی تیدایه بۆ نووسین و ئەوی تر تیدایه نییه، هه مووی راهاتتیکی ساده یه، پاش ماوه یه ک نووسینی (ک) له کۆتاییدا پی رادین: (پاک)

په یامیک بۆ مامۆستایانی ناو پۆل که جاروبار به ده ست ده نووسن:

تکایه له جیاتی (ک) ی نیشانه دار (ک) ی ساده ی بینیشانه بنووسن.

نه بزويینی (و)، بزويینی کورتی (و) و بزويینی دريژری (وو):

کۆتایی	ناوه پراست	سه ره تا	
پاو	شه و بو	ون	(و w) نه بزويین:
-	کورد	ئومید	(و u) بزويینی کورت:
توو	که رکووک	ئووبا	(وو û) بزويینی دريژر:

پروونکردنه وه:

۱. (و w) نه بزويین:

۲. (و u) بزويینی کورت:

۳. (وو û) بزويینی دريژر:

۱. (و w) نه بزويینه،

هه میشه له سه ره تای وشه یان له گه‌ل بزويینیک له ناوه پراست و کۆتایی وشه دا دیت:

ون ، شه و بو ، پاو

وشه ، وس ، ورچ

(نهک: وشه، وس، ورچ)

۲. (و u) بزويینی کورته، له سه ره تا له گه‌ل هه مزه دیت، له ناوه پراست له گه‌ل نه بزويین دیت، له کۆتایی ده رناکه ویت:

ئوستاد ustad ، خول xul ، -

۳. (وو û) بزويینی دريژره، له سه ره تا دا له گه‌ل هه مزه دیت، له ناوه پراست دا له گه‌ل نه بزويین دیت، و له کۆتاییدا ئه گه‌ر له پیشیدا پیتی نه بزويین بیت هه میشه (وو) ی دريژره:

نووسین، مه حموود، حکوومهت/حوکوومهت

(نهک: نووسین، مه حمود، حکومهت)

(وو) هه میشه له کۆتایی وشه دا پاش نه بزويین دريژره (وو):

وهكوو، چوو، موو

(نهك: وهكو، چو، مو)

تیبینی:

دهنگی دریژی (وو) هر له کونهوه بریاری له سهر دراوه که بنوسریت و ئیستاکهش زمانه وانانی گوره و پرؤفیسورانی خاوه نرا و ههروهه ئه کادیمیاش هر سوورن له سهر به کارهیتانی. ئه مه ریسایه کی زمانی کوردییه و نابیت له بیر بکریت.

ئووباهاوردن = رهخنه لینگرتن، ئیرادگرتن

٦

دهنگی دریژی (ی ئ):

سهرهتا	ئینجا	ئیبراهیم	ئیسلام
ناوه پراست	بیر	شیر	پیلان
کوئایی ١	پهتی	کوردی	قه یسه ری
کوئایی ٢	ئاسایی	په مه یی	لادییی

روونکردنه وه:

دهنگی دریژی (ی ئ):

دهنگی دریژی (ی ئ) له هر کوئی وشه دا بوو هر به یه ک (ی) دهنوسریت، له سهره تا دا له گه ل هه مزه دهنوسریت:

١. سهرهتا، (ئ + ی): ئینجا، ئیبراهیم، ئیسلام

٢. ناوه پراست: بیر، شیر، سینه ما، پیلان

٣. کوئایی (دوو جووره):

کوئایی ١:

کاتیک پیش له (ی ئ) دهنگی نه بزوین هه بیت:

په تی، کوردی، قه یسه ری

(نەك: پەتیی، كوردیی، قەیسەریی)

كۆتایی ۲:

كاتیک پیش له (ی آ) دەنگی بزوین هەبیت ناوبەندی (ی) زیاد دەکەین بۆ ئەوەی دوو بزوین بەدوای یەکتەدا نەنوسرین و بە (ی) دەنوسریت:

(ئاسایی asayî)، پاوهیی، شنۆیی، لادییی، خۆجایی

بەپێی بریاری ئەکادیمیا لە وشەیی وەك (پەتی، سویدی، چۆپی) كە پیش له (ی) دەنگی نەبزوین هاتوو پێویست ناکات بۆ درێژکردنەوهی دەنگەكە بنوسین (پەتیی، سویدی، چۆپی) چونكە دەنگی (ی) درێژ لە ناوهراستیشدا هەر بە یەك (ی: میر) دەینوسین. لە رستەدا كورت و درێژییەكەیی دەردەكەوێت:

بژی ئازادی!

تۆ ئازادی.

بە

پاش نەبزوین دەنگەكە درێژە (ئازادی)

وەك جیناوی لكاو دەنگەكە كورتە. (تۆ ئازادی)

پاش بزوین دەنگەكە كورتە (بە)

هەموویان بە (ی) دەنوسرین.

۷

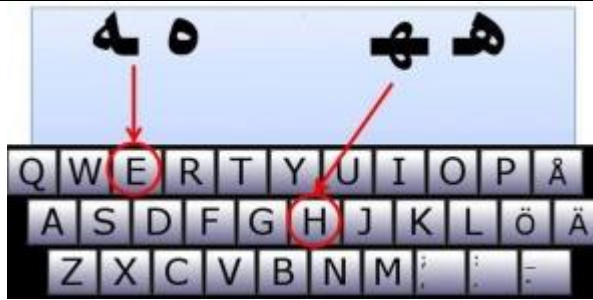
(ه) له كۆتایی وشەدا:

نابیت (ه) له گەڵ بزوینی (ه) دا تیکەڵ بکریت، بەتایبەت له كۆتایی وشەدا:

ماه (نەك: ماه)، مهه (نەك: مهه) بهه بهه (نەك: به به).

شەوقی مهه و پرووی دلێهر كهوتووئەتە جەدەل دیسان

"سالم"

پروونکردنه وه:

بۆ نووسینی (ه):

له تهخته کلیلێ ستانداردی کوردی، دروستکراوی (کوردنایتیگرووپ) که له سیسته می مایکروسۆفت و هه موو کۆمپیوته رهکاندا جیگیر کراوه:

له پیشدا تهخته کلیلێ کوردی، پاشان: (M) + SHIFT + (H) : هـ

چۆن پیتیکێ کوردی به م شیویه درێژ بکه مه وه:

کوردستان

له پیشدا ئەو پیتە ی که ده ته ویت درێژی بکه یته وه بنووسه، پاشان:

(M) + SHIFT : کوردستان

۸

نأمرازی دانه پآل (ی):

گرێی ناوی/هاوه ئناوی	وشه	نأمرازی دانه پآل	وشه
کوردی سنه	سنه	ی	کورد
کوردیی سنه	سنه	ی	کوردی
سنه ییی کوردپهروه ر	کوردپهروه ر	ی	سنه یی

پروونکردنه وه:

(ی) نامرازی دانه پال، ئهركيكي مؤرفؤلؤژييانه ی ههیه، واته وهك پیتیک یان وشهیهك ههژماری بوونی بۆ دهكریت، فۆنیمیکه بوونی پیویسته، بۆ نمونه گریی ناوی یان هاوهلناوی دروست دهكات، هه ر بۆیه هه رگیز نابیت بقرتینریت.

(ی) ناوبه ند، جیاكه ره وه ی دوو بزوین:

بزوین	ناوبه ند	بزوین
ه	ی	نی
ه	ی	چی
ه	ی	كوردی
هكان	ی	شنۆیی
هكان	ی	خۆجیایی

پروونکردنه وه:

دوو بزوین به دوا ی یه كتردا نانوسرین، ئه گه ر كه وتنه پال یه كتره وه، ئه و كاته ناوبه ندی "ی" دهخهینه نیوانیان:

بزوین + ناوبه ندی ی + بزوین

۹

(ی) نیسه ت:

(ی) نیسه ت له كاتی (درا نه پال) دا به یه ك (ی) ده نووسریت و سی دۆخی ههیه:

۱. ئه گه ر وشه كه به نه بزوین كۆتایی هاتبیت:

هه ولیر + ی = هه ولیری

هه روه ها:

كرماشانی، چه مچه مائی، كه ركووكی، مه هابادی

۲. ئه گه ر وشه كه به بزوین كۆتایی هاتبیت ناوبه ندی "ی" دهخهینه نیوانیان وه:

شنۆیی، پاوه یی، سه رگه ئووی، میرا وایی

۳. ئەگەر وشەكە بە (ی) كۆتایی پى ھاتبىت ھىچى پى زیاد ناكەين:

سليمانى: ئاسۆ سليمانى لەوئى دانىشتووھ.

ئاميدى: ئاسۆ ئاميدى لەوئى دانىشتووھ.

۳. ناوى نىسبەت يان درانەپال، ئە كوردیدا وا دروست دەبىت:

(ناوى شوپىن + ی) ھەك:

كەركووك + ی = كەركووكى.

ئەژىر كاريگەرىي زمانى عەرەبیدا زۆر ناو بە شىوازی عەرەبى ھاتوونەتە ناو كوردییەوھ و

بەكار دەھینرین و وا جى كەوتوون كە لاڤردنیشیان نەئاوھ:

ئەمريكى: كوردییەكەى: (ئەمريكا + یى = ئەمريكايى).

ئەفريقي: كوردییەكەى: (ئەفريقا + یى = ئەفريقيايى، ئافريقيايى، ئافريكايى).

فەرەنسى: كوردییەكەى: (فەرەنسا + یى = فەرەنسايى).

ھەندىك نەتەوھ ھەن كە "ی" ھەرنانگرن:

كورد، ئەفغان، فارس، عەرەب، تورك، تاجيك.

ھەندىك نەتەوھش ھەن ھەر بە ناوى و لاتەكەيان نىسبەت دەدرین:

سویدی، چینی، ژاپۆنى.

بۆ دیاریکردنى دۆخى (ھاوولاتیىتى) ئەوھ ئاماژە بە (ولات) دەكرییت و (ی) زیاد

دەكرییت:

عەرەبستانی، عیراقى، چینی، سویدی، ئییرانى، ئەفغانستانی.

۱۰

دوودەنگە (دیفتۆنگ):

دوودەنگەى ھەك (وئ، وى) چ ئە كوردیى ناوھراست و چ ئە كوردیى خواروودا پىویست بە

پیتی جیاواز ناكات، ھەر بە دوو پیت دەنووسریت:

ئە كوردیى ناوھراست:

شوین، خوین، جوین، نوین، گوئ، توئ.

ئە كوردیى خواروو:

خوین (خوین)، بیستوین (بیستوون)، چوى (چۆن)، دویت (كچ).

پیتی "ت"

له هه ندىك وشه دا كه پیتی (ت) به شىك له وشه كه یه، نابیت بقرتینریت:
ماست، دهست (نهك: ماس، دهس). ههروهها:

دهستهسر، دهستاودهست، ماستاوچی

(نهك: دهسهسر، دهساودهس، ماستاوچی)

به پیتی كۆمه له ی (۳) ی جیناوی لكاو:

پانه بردووی تیپه پ و تیینه په پ	ین / ن / ن	م / یت / ات، یت
---------------------------------	------------	-----------------

نابیت "ت" بو نمونه له م دۆخانه دا له بیر بکریت:

دهنووسیت (نهك: دهنووسی)، دهنووسیت (نهك: دهنووسی).

دهکریت (نهك: دهکری)، دهکریت (نهك: دهکریت).

دهخویت (نهك: دهخوی)، دهخوات (نهك: دهخوا).

جیناوی نیشانه ی وهک (ئه م، ئه و، ئه ف)

ئه گهر جیناوی نیشانه، ئاماژه به کات (پۆژ، شهو، سال) بکات، پیکه وه دهنوسرین، وهک:
ئهمپۆ، ئه مشه و، ئه مسال، ئه مجار

ئه مجار سه ختته رهن زامم جه جارن

چل مدۆ دایم چون گهسته ی مارن

مهولهوی

ئیمیشه و هه م دیسان دهروون پرخه مه ن

ئه ساسه ی ماته م جه لامان جه مه ن

مهولهوی

بەلام ئەگەر پاش كاتەكە پاشبەندى (ه، ى) بنووسریت ئەوہ جیناوەكە جیا دەبیتەوہ:
ئەم جارە (نەك ئەمجارە)

دروست:

نەمردم من ئەگەر ئەم جارە بى تۆ
نەچم شەرت بى ھەتا ئەم خوارە بى تۆ
نالى

ھەئە:

نەمردم من ئەگەر ئەمجارە بى تۆ
نەچم شەرت بى ھەتا ئەمخوارە بى تۆ

دروست:

ئەم پوژى سالى تازەيە نەورۆزە ھاتەوہ
جەژنىكى كۆنى كوردە بەخۆشى و بەھاتەوہ
پيرەميرد

ھەئە:

ئەمپوژى سالى تازەيە نەورۆزە ھاتەوہ
جەژنىكى كۆنى كوردە بەخۆشى و بەھاتەوہ

۱۳

وشەى لىكدراو

وشەى لىكدراو يان بە يارمەتیی (ناوبەند) يان بى ھىج ناوبەندىك پىكەوہ
دەلكين:

۱. بەبى ناوبەند:

رەشمال: (نەك: رەشمال، رەش مال)

سەھۆلفروۆش: (نەك: سەھۆلفروۆش، سەھۆل فروۆش)

۲. به یارمه‌تی یه‌کیک له‌م ناوبه‌ندانه (ه، به، و، دو، او):

گولّه‌گه‌نم (نه‌ک: گولّه‌گه‌نم)

جی‌به‌جی (نه‌ک: جی به جی، جی‌به‌جی)

هاتوچۆ (نه‌ک: هاتوچۆ، هات و چۆ)

شاره‌و‌شار (نه‌ک: شاره و شار، شاره‌و‌شار)

پشتا‌و‌پشت (نه‌ک: پشتا‌و‌پشت)

بۆ نمونه‌ی زۆرتر له وشه‌ی لیکدراو بره‌وانه:

خشته‌ی وشه‌ لیکدراوه‌کان

۱۴

ژماره‌ی لیکدراو (ژماره + ژماره):

ژماره‌ی لیکدراو که پیک هاتوو له (ژماره + ژماره) به‌جیا ده‌نووسین چونکه کاتیکی دوورودریژ بن ده‌توانن ئالۆزی دروست بکه‌ن، هه‌ر له‌به‌ر ئه‌وه جگه له ژماره‌ی ئاویتته نه‌بیته هیچ ژماره‌یه‌کی لیکدراو واته (ژماره + ژماره) پیکه‌وه نانووسین:

(11-19)، ژماره‌ی ئاویتته:

یازده، دوازده، سی‌زده، چوارده، پازده، شازده، چه‌قده، هه‌ژده، نۆزده

(21-99)، ئەم ژماره‌ لیکدراوانه‌ش به‌جیا ده‌نووسین:

(بیست و یه‌ک = ۲۱)، (سی و چوار = ۳۴)، (چل و پینج = ۴۵)

(100-900)، ئەم ژماره‌ لیکدراوانه‌ش به‌جیا ده‌نووسین:

(یه‌ک سه‌د = ۱۰۰)، (دوو سه‌د = ۲۰۰)، (سێ سه‌د = ۳۰۰)

هەر ژماره‌یه‌کیش له‌گه‌ڵ (سه‌د، هه‌زار، میلیۆن، میلیارد و هتد) بێن هه‌ر به‌جیا ده‌نووسرین:

(یه‌ک هه‌زار = ۱۰۰۰)، (دوو هه‌زار = ۲۰۰۰)،

(سێ میلیۆن = 3 000 000)، (چوار میلیارد = 4 000 000 000)

...

نموونه‌ی نووسینی ژماره‌یه‌کی گه‌وره (1 852 344):

یه‌ک میلیۆن و هه‌شت سه‌د و په‌نجا و دوو هه‌زار و سێ سه‌د و چل و چوار

(ژماره + وشه):

به‌لام ژماره له‌گه‌ڵ وشه‌یه‌کی تر که وشه‌ی لیکدراو دروست بکات پیکه‌وه ده‌نووسریت: دوو شه‌مه‌مه، پینج‌شه‌مه‌مه، مندالیکی یه‌ک‌سه‌ئه. دوودل، چوارچرا، هه‌زارپێ، چوارتا.

۱۵

چاوگ و کاری لیکدراو:

ئه‌و چاوگانه‌ی که کاری لیکدراویان لێ دروست ده‌کریت چ تیپه‌ر بن وه‌ک (فریدان)، چ تیپه‌ر بن وه‌ک (تیکچوون)، یان چاوگی (گه‌رمبوون) که کاری ناته‌واوی لێ دروست ده‌کریت، له‌ کاتی گه‌ردانکردندا به‌شی دوو‌مه‌که‌ی به‌جیا ده‌نووسریت:

رانه‌بردوو:

فریدان: فری ده‌ده‌م، فری ده‌ده‌یت، فری ده‌ده‌ین.

تیکچوون: تیک ده‌چیت، تیک ناچیت، تیک ده‌چن.

گه‌رمبوون: گه‌رم ده‌بیت، گه‌رم نابیت.

نموونه‌ی تر:

شیتبوون: شیته‌ ده‌بم، شیته‌ ده‌بیت، شیته‌ ده‌بن.

له‌دایکبوون: له‌دایک ده‌بم، له‌دایک ده‌بیت، له‌دایک ده‌بن.

جیبه‌جیکردن: جیبه‌جی ده‌که‌م، جیبه‌جی ده‌که‌یت.

(نهک: جتيه جيدهکات، جي به جي دهکات، جي به جي دهکات)

نهمر:

فرئ بده، فرئ مهده، فرئ بدن، فرئ مهدهن.
تيک بچو، تيک مه چو، تيک بچن، تيک مه چن.
گهرم ببه، گهرم مه به، گهرم ببن، گهرم مه بن.

رابدوو:

فرئم دا، فرئت دا، فرئي دا، فريمان داوه، فرئيان داوه.
تيک چووم، تيک چوويت، تيک چوون.
گهرم بووم، گهرم نه بووم، گهرم بوون، گهرم نه بوون.
رابدووي دوور: دوو وشه کوتايي پيکه وه ده لکين:
تيک چووبووم، تيک چووبوويت، تيک چووبوون.
گهرم بووبووم، گهرم بووبوويت، گهرم نه بووبووين.

گهردانکردني کاري ساده:

کاري ساده به هاتني جيناو کهرت نابيت:
خواردن: ده مخوارد، ده يانخوارد، ده تانخوارد
(نهک: دم خوارد، ده يان خوارد، ده تان خوارد)

۱۶

وشه ي دارپژراو:

وشه ي دارپژراو نهو وشانهن که به يارمه تبي (پيشگر prefix)، (پاشگر suffix) يان
ههردووکيان (کونفيکس = confix) وشه ي نوي پيک دههينن، وهک:

به هيژ، ورده له، بي به شي

پيشگر دوو جوړه:

۱. ساده: (دا، را، وه، هه، ږو، ږي، پي، تي، ئي، ئي، ښ، ښه و هتد).

۲. ناساده: (پيدا، تيدا، پيرا، تيوه، تيرا، ليرا، پيوه، پيک، تيک، ريک، ويک و هتد).

- با پیشه‌کی تهم سئ چه مکانه جیا بکهینه‌وه:
۱. وشه‌ی داریژراو (به‌هیز، مشکۆئه، نه‌خۆشی)
 ۲. چاوگی داریژراو (داگرتن، هه‌نگرتن، دابرتن)
 ۳. کاری داریژراو (داده‌گرم، هه‌ئده‌گرین، راده‌که‌م)

۱. گه‌ردانکردن، به‌پیشگری ساده:

(دا، پا، وه‌ر، هه‌ل، پۆ، پئی، پی، تی، ئی، ئی، قی، فه و هتد).

۱.۱. رانه‌بردوو، تیپه‌ر، تیینه‌په‌ر به‌پیشگری ساده پیکه‌وه ده‌نوسریت:

تیپه‌ر:

داکردن: داده‌که‌م، داناکه‌م، داده‌که‌ین، داناکه‌ین.

تیینه‌په‌ر:

هه‌ئبوون: هه‌ئده‌بم، هه‌ئنا‌بم، هه‌ئده‌بیت، هه‌ئنا‌بیت، هه‌ئده‌بیت.

۱.۲. ئه‌مر، تیپه‌ر، تیینه‌په‌ر، پیکه‌وه ده‌نوسریت:

داکردن: دابکه، دامه‌که، رابکه، رامه‌که.

رابوون: رابه، رامه‌به، رابن، رامه‌بن.

۱.۳. رابردوو:

تیپه‌ر: به‌هاتنی جیناوی لکاو جیا ده‌بیته‌وه:

دام کرد، دام نه‌کرد، دامان بری، دامان نه‌بری.

تیینه‌په‌ر: پیکه‌وه:

هه‌ئبوون: هه‌ئبووم، هه‌ئبوویت، هه‌ئبووین.

هه‌ئنه‌بووم، هه‌ئنه‌بوویت، هه‌ئنه‌بووین.

۳. رابردوی دوور:

تیئنه پهړ، هه مووی پیکه وه:

هه ټوون: هه ټووبووم، هه ټنه بووبووم، هه ټووبوون،
هه ټنه بووبوون.

تیپهړ: به هاتنی جیناو جیا ده بیته وه:

داکردن: دام کردبوو، دام نه کردبوو، دامان کردبوو، داتان نه کردبوو.

تیبینی: ئەکادیمیا له م دواییاندا پیکه وه نووسینیشی رپیندراو کرد:
(هه لمکرد، هه لکرد، هه لیکرد)، به لام ئیمه هه ر به جیا دهینوسین، چونکه هه ر له کونه وه باو
بووه و بو رینووسیکی یه کدهست یه ک بزاره باشته تا دوو بزاره.

۲. گهردانکردن، به پیشگری ناساده:

(پیدا، تیدا، پیرا، تیوه، تیرا، لیرا، پیوه، پیک، تیگ، ریگ، ویک و هتد).

یاسا: له گهردانکردندا به شی دووه می جیا ده بیته وه.

۲.۱. رانه بردوو: به شی دووه می جیا ده بیته وه:

تیپهړ:

پیکهینان: پیک دهینم، پیک ناهینم، پیک دهینن، پیک ناهینن.
ریککه وتن: ریگ دهکوم، ریگ ناکهوم، ریگ دهکویت، ریگ ناکهویت.

تیئنه پهړ:

تیگچوون: تیگ دهچم، تیگ ناچم، تیگ دهچن، تیگ ناچن.

ریکبوون: ریگ دهبم، ریگ نابم، ریگ دهبیت، ریگ نابیت.

۲.۲. رابردوو: به شی دووه می جیا ده بیته وه:

تیئنه پهړ:

رِیکبوون: رِیک بووم، رِیک نه بووم، رِیک بوویت، رِیک نه بوویت.
تیپه ر:

رِیککردن: رِیکم کرد، رِیکم نه کرد، رِیکت کرد، رِیکیان کرد

۲.۳. ئەمر:

رِیک بکه، رِیک مه که، پِیک بهینن، پِیک مه هینن.

۲.۴. رابردووی دوور:

رِیکم کردبوو، رِیکم نه کردبوو، رِیکتان کردبوو، رِیکیان نه کردبوو.

تیبینی: ده بییت وریا بین که کاتییک وشه ئەرکی **ناو** ده بینیت پیکه وه
ده نووسریت به لām کاتییک ئەرکی **کاری گەردانکراو** ده بینیت به شی
دوو مه که ی جیا ده بیته وه:

ئەوان لە سەر **رِیککه وتن** زۆر قسه یان کرد و ئاخری پیکه وه
رِیک که وتن.

"رِیککه وتن" ناوه، به لām رِیک که وتن، کاری گەردانکراوه، رینووسیان ده بیته جیاواز بیته.

ئەوان گروو پِیکیان پِیک هینا. (نهک: پیکهینا).

۱۷

سِی پِیشگر + چاوگ:

کاتییک سِی پِیشگر (که له باری ئاساییدا تیکه ئیکن له پِیشگری بیواتا و وشه ی واتادار) له گه ئ
چاوگیکدا دین، بو ئەوهی وشه کان زۆر دریژ نه بنه وه، دوو پِیشگره که ی به جیا ده نووسین و
سییه م پِیشگر ده لکینین به چاوگه که وه (چ پِیشگره که بیواتا بیته، چ وشه یه ک بیته):

چاوگ: پِی ئی هه لبرین، ده ست ئی هه لگرتن، خو ئی هه لقورتاندن.

گەردان: پِیم ئی هه لبری، پِی ئی هه لمه بره، پِی ئی هه لده برن.

دهستی ئی هه لگره، دهستی ئی هه لمه گره.

ئامرازی (پې، تې، ئې) به جيا دهنووسرین:

ئامرازی (پې، تې، ئې) ئاماژەن به کەس یان شتی سییه م:

(به ئه) بلی = (به) بلی = (پې) بلی.

(به ئه) کورت بووه تهوه و بووه به (به)، ئه ویش کورت بووه تهوه و بووه به (پې).

(به ئه) = (به) = (پې)

کهوا بیت (پې) له راستیدا سهر به خویه و کورتکراویه.

(تې) و (لې) ش هر به هه مان شیوه، هر بویه به شیوهی سهر به خو دهیاننوسین:

پارەم پې نه ما. (پاره به من نه ما.)

(نه ک: پارەم پینه ما.)

دهستی تې خست. (دهستی خسته ناو ئه وه). دهستی خسته ناوی.)

(نه ک: دهستی تیخست.)

دهستی لې دا. (دهستی له ئه و دا. دهستی له و دا.)

(نه ک: دهستی لیدا.)

ئهمانه که ئامرازی (پې، تې، ئې) یان تیدایه، وا گهردان ده کرین:

(دهستتیه وردان): دهستی تې وهرده، دهستی تې وهردا.

(دانپیدانان): دانی پیدا دهنیت، دانی پیدا نا.

(سهرئیشیواندن): سهری لې ده شیوینیت. سهری لې شیواند.

کاتی جیناوی لکاو دیت، جیا دهنه وه:

پیم گوت، پیم وت. (نه ک: پیمگوت، پیموت.)

لیمان سه ند. (نه ک: لیمانسه ند.)

۱۹

وشه‌ی نافه‌ره‌ه‌نگی:

تیکرا، وشه‌ی لیکدراو و دارپژراو، که بوون به وشه‌ی فهره‌ه‌نگی، هموو که‌رت‌ه‌کانیان پیکه‌وه بنووسرین، ده‌سته‌واژه‌ی هاوه‌لکاری و هاوه‌لناوی که هیشتا نه‌بوونه‌ته وشه‌ی فهره‌ه‌نگی، که‌رت‌ه‌کانیان به‌جیا و لیک نزدیک بنووسرین (نیومه‌ودا semi-space):
چنگ‌له‌سه‌رشان، هرچه‌ند نووسینیشی به شیوه‌ی (چنگ‌له‌سه‌رشان) به هیچ شیوه‌یک کیشه‌ی نییه.

۲۰

نیشانه‌کانی به‌رده‌وامبوون و ئه‌مر و نه‌ریکردن

ئه‌م فونیم و نیشانانه ده‌لکین به وشه‌کانه‌وه:

ده‌رپویشت، نه‌ده‌رپویشت.

هه‌ئبگره، هه‌ئنه‌گری، هه‌ئنه‌فری، دامه‌خه

۲۱

(نه‌ی ره‌تکردنه‌وه

(نه‌ی ره‌تکردنه‌وه به‌جیا ده‌نووسریت:

نه‌دیم نه‌ده‌رپوم، نه‌ئیوه نه‌ئیمه هیچمان پی‌ناکری.

۲۲

کیشه‌ی (د):

(د) ی‌سه‌ره‌کیی ئه‌و وشانه‌ی به (د) کو‌تایییان هاتوو، له‌کاتی هاتنی "دا" که

پاشگره‌نابیت بقرتینریت:

له‌بن به‌رددا (نه‌ک: به‌ردا)،

له‌ناو هه‌رددا (نه‌ک: هه‌ردا)

له هه‌ندیک ناوچه‌دا ده‌نگی (د) به شیوه‌یه‌کی نزیک له (و) بیژه ده‌کریت، ئه‌وه ته‌نیا بیژه‌کردنیک
ناوچه‌یییه و له زمانی ئه‌ده‌بیدا بیگومان ده‌نگی (د) ریک وه‌ک خوی ده‌بیت بیژه بکریت.
ئه‌حمه‌د (نه‌ک: ئه‌حمه‌و)
قادر (نه‌ک: قایر)

۲۳

(پیشبه‌ند (preposition):

پیشبه‌ند دوو جوړه: (ساده و لیکدراو)، نالکینرین به وشه‌ی پیش و پاش خویانه‌وه
پیشبه‌ندی ساده:

ئه‌و به فرۆکه سه‌فه‌ر ده‌کات بو کوردستان.
تو له کوئی ئه‌وت بینی؟

پیشبه‌ندی لیکدراو:

پینووسه‌که له‌سه‌ر میزه‌که‌یه.
کتیبه‌که له‌ژیر رۆژنامه‌که‌یه.
منداله‌که له‌ته‌نیشته‌ داره‌که وه‌ستاوه.
تارا له‌پال دیواره‌که چاوه‌رپی ده‌کات.
کۆریه‌که له‌ناو بېشکه‌که‌یه.
قیان له‌گه‌ل ئه‌وین چوو بو خویندنگه.

روونکردنه‌وه:

پیشبه‌ندی لیکدراو له دوو به‌ش پیک هاتووه، هیچ کامیان به‌ته‌نیایی
ناتوانن له‌و دۆخه‌دا ئه‌رکی پیشبه‌نده‌که ته‌واو بکه‌ن، بۆیه پښتیاڼ به
یه‌کتره، بو ته‌واوکردنی ئه‌رکی پیشبه‌نده‌که.

(پاشبه‌ند):

پاشبه‌ند که جاروبار (پاشگر) یشیان پی و تراوه، هر نامرازن وهک (ه، هوه، دا، ئ، پا) و ده‌لکینرین به‌دوای وشه‌وه، هر بویه (پاشبه‌ندی لکاو) یشیان پی ده‌وتریت، وهک:

لیره‌دا.

ده‌چمه سلیمانی.

له که‌رکوه‌که‌وه هاتووم.

ئه‌و له خو‌شیدا نازانیت چی بکات.

له مالدئا ئه‌وم بینی. (نهک: له مال دا ئه‌وم بینی.)

ئه‌و له مالدایه. (نهک: ئه‌و له مال دایه.)

له نامیدیرا به پییان هات.

له چوارچراوه هاتوون.

به ماله‌وه رۆیشتووین.

(ده‌وربه‌ند، لابه‌ند circumposition):

ئه‌گه‌ر تیبینی ئه‌و پاشبه‌ندان‌ه‌ی سه‌روه‌تان کردبیت ده‌بینن له پیش

ناوه‌کانه‌وه پیشبه‌ندی (له) نووسراوه. وهک:

له مالدئا

له که‌رکوه‌که‌وه

هر کاتیک پیشبه‌ندیک و پاشبه‌ندیک پیکه‌وه بکه‌ونه ئه‌ملا و ئه‌ولای

وشه‌یه‌که‌وه، ئه‌وه پیی ده‌وتریت: (ده‌وربه‌ند، لابه‌ند circumposition).

له‌م دۆخانه‌دا پیشبه‌نده‌کان به سه‌ربه‌خۆ ده‌نووسرین و پاشبه‌نده‌کان ده‌لکین به وشه‌کانی

پیشیان‌ه‌وه، وه‌کوو:

له کوردستاندا

له کرمانشانه‌وه

له کوێوه

له تارانئ
له کویرا
به ئاسمانه وه

تیبینی: جاران به م پاشبه ندانه دهوترا "پاشگر" ئیسته پییان دهوتریت "پاشبه ند". ئه گهر له شوینیکدا وشه ی پاشگرتان بینی، پیتان سهیر نه بیت.

۲۵

(ئامرازی لیكدهر) به جیا ده نووسرین:

من و تو (نهک: من وتو، منوتو)

تیکۆشه تا خوینت گهرمه. (نهک: تیکۆشه تاخوینت گهرمه.)

یا برۆ یا دانیشه. (نهک: یا برۆ یادانیشه.)

۲۶

کیشه ی "بی"، "بی" و "به بی":

ههر کاتیك خاوه ندریتی له وشه که بسینریته وه پیکه وه ده نووسریت:

کورپکی بیکهس (نهک: کورپکی بی کهس)

بیخانوو، بیباوک، بیپاره (نهک: بی خانوو، بی باوک، بی پاره).

بیئوی ده مکوژیت.

به بی تو ناچم. = بی تو ناچم.

به بی ئازادی ژیان ئهسته مه. = بی ئازادی ژیان ئهسته مه.

۲۷

هاوه لکاري چۆنيه تي:

(هاوه لکاري چۆنيه تي) پيکه وه دهنوسر يت:

به هيواشي، به ئه سپايي، به په له (نهک: به هيواشي، به ئه سپايي)

ئه و به جواني ده دويت.

"به" پيشگره، "به جواني" هاوه لکاري چۆنيه تيبه. پيشگر و وشه که پيکه وه دهنوسرين: به جواني.

سارا به هيواشي دهنوس يت.

چۆن دهنوس يت؟ - به هيواشي (هيواش).

(به نه رمي softly)

۲۸

ئامرازي (تر، ترين) و وشه ي (تر = ديكه):

ئامرازي پله ي به راورد و پله ي بالا (تر، ترين) ده لکين به وشه ي پيش خويانه وه:

جوان، جوانتر، جوانترين

به لام وشه ي (تر = ديكه) ئامراز نييه و وشه يه که، به جيا دهنوسر يت:

رۆژيكي تر (رۆژيكي ديكه)

که سيكي تر (که سيكي ديكه)

۲۹

ئامرازي (ش) وشه کهرت ناکات:

بشته وي ناتده مي، نه شخوي.

نه شهات، نه شمانگرت، بشمانبه ن.

وشه‌ی بیگانه:

وشه‌ی بیگانه ئەگەر زۆر تاییه‌تی بوو به پینووسی زمانه‌که‌ی خۆیه‌وه ده‌خریته ناو که‌وانه‌وه،
نموونه:

له‌ زمانی کوردیدا به (فتحه، ضمه و کسره) ده‌وتریت: سه‌ره، بۆره و ژیره.
ئەگینا له‌ باری ئاساییدا هەر وشه‌یه‌کی بیگانه به پینووسی کوردی ده‌نووسین:

ئه‌ئلا، قه‌ئه‌م، سوره‌یا، فیکتۆر، به‌غداد.

سوان

هەر له‌ کۆنه‌وه هه‌ندیک ده‌نگ له‌ زمانی کوردیدا سوان، وه‌ک: (ئ):
گوئئاو، بووه به‌ گوئاو،
ئینشائه‌ئلا، بووه به‌ ئینشائه‌ئلا.

گوئه‌ندام بووه به‌ گوئه‌ندام:

گوئه‌ندام ئە‌ی ته‌نافی گه‌رده‌نم زوئفی په‌ریشانته
عیلاجی! چاره‌یی! روحمی! ئە‌مان ده‌ستم به‌ دامانت
"وه‌فایی"

نیشانه‌ی (تشدید) عه‌ره‌بی

(تشدید) ی عه‌ره‌بی به‌ دووپاتبوونه‌وه ده‌نووسریت:

(موحه‌مه‌د، نه‌ججار، به‌ننا).

جاری وایه‌ یه‌کیک له‌ پیته‌کان ده‌سوین:

موحه‌مه‌د، محه‌مه‌د، نه‌جار.

کیشەى (ده، ئە):

هەم لە کرمانجى و هەم لە ئەدەبىيات و وێژەى کۆنى کوردى ناوەراستدا هەمیشە "ده" بەکار هێنراوه:

گەر دەپرسى من لەبەر چى کەم دەخۆم
من بە برسى قەت مەزانە غەم دەخۆم
"نالى"

باشترە لە زمانى ئەدەبىدا شیوەى کۆنى "ده" بپاریزین.

(نیومهودا semi-space):

زمانى کوردى زمانىكى لیکدراوییه، پرە لە وشەى ساده (باران)، دارپێژراو بە پیشگر (داهێنان، بەهێز)، بە پاشگر (خواردنەوه)، بە پیشبەند (لە کوردستان) و بە پاشبەند (لێره‌دا)، یان گەردان دەکرین (هەلم گرت، دەستم لی دا). رینووسى هەموو ئەمانە هەر لە کۆنەوه دیارى کراون، یاسای خۆیان هەیه، یان دەلکینرین بە یەکتەرەوه یان بەجیا دەنوسرین. لەبەر ئەوهى کە یاسا و ریسای رینووسى زمانى کوردى تیک نەچیت بۆ نووسینی ئەمانە هەتا بکریت کەلک لە نیومهودا وەرناگرین مەگەر دۆخیکى تاییه‌تى کە نووسینه‌کە نەشیاو بیّت، یان تەوزیمیکى جیهانى، بۆ نمونە:

(پى‌دی‌ئى‌ف PDF) چونکە (سەرۆشه‌ى سى پیتن (Portable Document Format (PDF))، هەر چەند ئەگەریش بنووسریت (پیدىئى‌ف) هیچ کیشەیه‌ک ساز ناکات.

کیشەى گۆرانى (وو) بۆ (ۆ):

نمونه‌ى وهک (خانۆکه‌م کرى، جوانۆکه‌م ئاو دا). لادانىكى گه‌وره‌یه له رینووس و تیکدانى وشەى پیکهاته‌ى وشەى سه‌ره‌کییه، هەر ده‌بیّت بنووسریت:

خانووکه‌م کرى. جوانووکه‌م ئاو دا.

(یەك، يېك):

بۇ نووسىنى "يېك" پاش بزوين باشتىرە كەك ئە "يەك" وەر بگرين، چونكە ئاسانترە ئە دوو پىتى (يې)، ھەروھە كەمتر (پ) دووپات دەبىتەوھ:

گرمە يەك (نەك: گرمە يېك).

شنۆ يېك (نەك: شنۆ يېك).

مەھاباد يېك (نەك: مەھاباد يېك)

كىشەي جىناوى لكاوى تاك و كۆ:

ئە كاتى نووسىنى جىناوى لكاودا نابىت پىتى (ى) ئەبىر بكرىت. بۇ ئەوھ گرنگە مرؤف ئاگادارى خشتەي جىناوھ لكاوھكان بىت:

	كۆ	تاك		كۆمە ئە
پا بردووى تىپەر	مان / تان / يان	م / ت / ى	قەد +	كۆمە ئە ۱
پا بردووى تىنەپەر	ين / ن / ن	م / يت / -	قەد +	كۆمە ئە ۲
رانە بردووى تىپەر و تىنەپەر	ين / ن / ن	م / يت / ات، يت	دە + پەگ +	كۆمە ئە ۳
داخووزى	- / ن / -	- / ە / -	ب + پەگ +	كۆمە ئە ۴

نمونه:

كارى تىپەر: كۆمە ئەي يەكەم: (م، ت، ى - مان، تان، يان)

كرين: قەد (كرى) + جىناو

تاك: كرىم، كرىت، كرىي (نەك: كرى)

كۆ: كرىمان، كرىتان، كرىيان (نەك: كرىيان)

كارى تىنەپەر: كۆمە ئەي دووھم: (م، يت، x - ين، ن، ن)

فرين: قەد (فرى) + جىناو

تاك: فرىم، فرىيت، فرى

كۆ: فرىين، فرين، فرين

كهوا بېت، كاتېك وشەى پېش له جىناو، به "ى" كۆتايىيى ھاتبېت، نابېت "ى" جىناو
لهبىر بكرىت، نمونەى تر:

چىم وت؟ چىت وت؟ چىيى وت؟

چىمان وت؟ چىتان وت؟ چىيان وت؟

۳۶

كىشەى تىكەلكردنى (ف)، (ف)، (و):

له زمانى كوردىدا پىتى (ف = V) مان ھەيە، دەبېت ئەو ناوانەى له زمانە

رۆژاوايىيەكاندا (V) يان تىدايە ھەك خۆى بە (ف) بياننوسىن:

فىكتور ھۆگۆ (نەك: فىكتور ھۆگۆ، وىكتور ھۆگۆ)

فىدىۆ (نەك: وىدىۆ)

قۇئۇ (نەك: ولو)

ئەرشىف، ئارشىف (نەك: ئەرشىف، ئارشىو)

ئىفا (نەك: ئىوا).

۳۷

رۆژانى ھەفتە:

شەممە، يەكشەممە (نەك: يەك شەممە)، دووشەممە (نەك: دوو شەممە).

دارمىوھكان:

دارھەنار (نەك: دار ھەنار)، دارمۆز (نەك: دار مۆز)، دارگۆيز (نەك: دار

گۆيز)، دارمىو (نەك: دار مىو)

(بە پىي) و (بە پىي):

بەجيا: بە پىي خۆى چوو بۆ لاي دوكتور.

پىكەوھ: بە پىي بىرپارەكە جىبەجىي بكة.

ناوبه‌ندی (و):

هه‌مووان: هه‌مووان: هه‌مووان: هه‌مووان.

له وشه‌ی (هه‌مووان) دا بزویینی (ا) کار ده‌کاته سه‌ر بزویینی دریژی (وو û) و کورتی ده‌کاته‌وه و ده‌یکاته بزویینی کورتی (و u) و ده‌بیته (هه‌مووان)، چونکه دوو بزویین پیکه‌وه نانوسرین، ناوبه‌ندی (و) ده‌خه‌ینه نیوانیان و ده‌بیته: هه‌مووان (hemuwan). که‌چی خه‌لک پییان وایه ئه‌مه‌یه (هه‌مووان hemûan). که‌وا بیته له وشه‌ی (هه‌مووان) دا دوو بزویین به‌دوای یه‌کتردا نه‌هاتوون.

هه‌روه‌ها وشه‌کانی تری وه‌ک هاتووان، رۆیشتووان، که‌وتوو، به‌ستوو به‌هه‌مان شیوه‌ن، واته پیک هاتوون له (ووا uwa).

ناوبه‌ندی دریژ (وو) یان کورت (و)؟

هه‌ندی‌ک وشه‌ی لیکدراو به‌ ناوبه‌ندی وه‌ک (و) پیکه‌وه ده‌لکینرین، وه‌ک: (هیلکه‌ورون، مشتومر، هاتوچۆ، ده‌ستوبرد). کاتی‌ک که‌ ناوبه‌نده‌که پاش بزویین دین ده‌نگه‌که‌ی کورته و کاتی‌کیش پاش نه‌بزویین بین ده‌نگه‌که‌ی دریژه، به‌لام له‌به‌ر ئه‌وه‌ی که‌ ناوبه‌ندمان هه‌ر به‌یه‌ک (و) دیاری کردوو، هه‌ر به‌یه‌ک (و) ده‌یاننوسین: (هاتوچۆ) پیویست ناکات له‌ دۆخی لیکدراودا بنوسین (هاتوچۆ) هه‌رچه‌نده که‌ نوسینیشی به‌هیچ شیوه‌یه‌ک هه‌له‌ نییه.

(وا) مامه‌له‌ی وشه‌یه‌کی سه‌ربه‌خۆی له‌گه‌لدا ده‌کریت:

پیم واییه، پیم وایبوو، وای نه‌بوو، وای دیاره.

له‌ دۆخی رانه‌بردوودا، چونکه "ه" به‌ته‌نیا نانوسریت، به‌ ناوبه‌ندی (ی) دینه‌ته‌نیشته‌یه‌کتره‌وه: وایه

کیشهی نووسینی ناوه به هاوه‌لناوهوه

وهک پیشتیش له بهشی ناوی لیکدراودا پروون کراوتهوه وشهی لیکدراو که به ناوبهندی "ه" پیکهوه لیک ددرین، پیکهوه دهنوسرین، وهک:

گوئه‌گه‌نم، مانگه‌شهوه

به‌لام نابیت ئه‌و بزویتی (ه)یه له‌گه‌ل بزویتی (ه)ی نووسینی ناو به هاوه‌لناوهوه تیکه‌ل بکریت.

(ه)ی نووسینی ناو به هاوه‌لناوهوه

ئه‌م بزوینه ده‌لکیت به کۆتایی وشه‌یه‌ی یه‌که‌م، به‌لام بۆشایی ده‌بیت له‌گه‌ل وشه‌ی دوومه‌وه، نموونه:

شه‌وه گه‌رمه‌که (نه‌ک: شه‌وه‌گه‌رمه‌که).

به‌فره زۆره‌که، (نه‌ک: به‌فره‌زۆره‌که)

کچه جوانه‌که، (نه‌ک: کچه‌جوانه‌که)

منداله بزیه جوانه چاوشینه‌که

(نه‌ک: منداله‌بزیه‌جوانه‌چاوشینه‌که).

چونکه هاوه‌لناوه‌کان له‌گه‌ل وشه‌که‌دا وهک وشه‌ی لیکدراو هه‌ژمار ناکرین، به‌لکوو پیناسه‌ی وشه‌که ده‌که‌ن و ئه‌گه‌ر پیکه‌وه بنوسرین ده‌توانیت زۆر دووردریژ ببیته‌وه.

وہ لامي پرسيارى فيرخوازان:

ژماره	به م جوړه	نه به م جوړه:
1.	خوراوا	خورئاوا
2.	دهست خوش!	دهستخوش!
3.	مه حوى	مه حويى
4.	ههردووکمان	هه ر دووکمان
5.	به سهر چاو	به سه رچاو
6.	پيم وايه پيم وا نييه، پيم وا بوو.	پيموايه
7.	به رانبهر	به رامبهر
8.	وا ده زانم، وام زانى	واده زانم، وام زانى
9.	شه و شادا!	شه و شادا!
10.	کشتوکال	کشت و کال
11.	چوونه ژووره وه (ورود)	چوونه ژووره وه (ورود)
12.	ئه وان چوونه ژووره وه.	ئه وان چوونه ژووره وه.
13.	له مالدايه	له مال دايه
14.	لانى که م، لانى زور	لانيکه م، لانيزور
15.	مشتومر	مشت و مر
16.	دام نا، هه تم گرت	دامنا، هه لمگرت
17.	ده خویندریت	ده خویندریت
18.	جوانتر (پله ی به راورد)	جوان تر (پله ی به راورد)
19.	پياویکی تر (پياویکی دیکه)	پياویکتر (پياویکی دیکه)
20.	له دایکبونت پیروز	له دایکبونت پیروز
21.	ته مه ندریژ بیت.	ته مه ن دريژ بیت.
22.	پوژی جیهانی کریکاران	پوژی جیهانی کریکاران
23.	به خیر هاتی.	به خیر هاتی.
24.	به پی خوی چوو.	به پی خوی چوو.
25.	به پی به نامه. (طبق)	به پی به نامه. (طبق)
26.	دئناسک	دل ناسک
27.	نییه	نیه، نییه

<p>هات و چۆ، هاتوچۆ</p>	<p>ناوبه ندى "و" كه وشه ليكدراو دروست دهكهن ته نيا به شيوهى "و" دهنوسين نهك "وو": هاتوچۆ، دهستوبرد، مشتومر</p>	<p>.28</p>
	<p>پيشبه ندى ليكدراو پيکه وه دهنوسرين، چونکه به ته نيا واناکه ناگه يه نن: له گه ل، له سه ر، له ژير، له لاي، له ته نيشته، له کن، له پال. له سه ر ميژه که. له پال داره که.</p>	<p>.29</p>
<p>رؤيشته بيت، کرد بيت، هات بيت</p>	<p>رؤيشته بيت، کرد بيت، هات بيت</p>	<p>.30</p>

پاشەكى:

لەم دنيای پيشكە وتووهى ديگيتالييه دا، هه موو نووسينيك له سه ر بنه ماي (0) و (1) و به كۆد كرده، رينووسى يه كده ست بۆ تۆمار كردن و به دوا داگه رانيان زۆر پيوسته. ده توانن بكرينه بنه ماي كارى گه وره تر بۆ داها تووا. ئەم رينووسه هه وليكه بۆ ليكنزيك كرده و هى هه موو ده قه كان، زمان به رده وام ده گۆرپيت، با ئيمه ش به رده وام خۆمان نووژهن بكه ينه وه.

پوخته‌ی رینوس، وه‌شانی ۱،

2021-09-25

دوایین نوئکرده‌وه:

2021-10-04

(رینوسی زمانی کوردی)،

ئیره‌ش به شیوه‌ی سه‌رهیل له به‌رده‌ستدایه:

[رینوسی زمانی کوردی](#)

[پوخته‌ی رینوس به PDF](#)

diyako.yageyziman.com